

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΑΜΦΙΒΟΛΙΑ ότι η οπισθοχώρηση της κυβέρνησης Κώστα Σημίτη από την «Πρόταση ασφαλιστικής μεταρρύθμισης» που κατέθεσε τον Απρίλιο του 2001 ο Τάσος Γιαννίτσης, τότε Υπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, σηματοδότησε την εξάντληση της προωθητικής ορμής του εκουχρονιστικού εγχειρήματος. Η αποτυχία της μεταρρύθμισης των συντάξεων αποδείχθηκε μοιραία. Αφενός για το ίδιο το ΠΑΣΟΚ: παρότι ο νόμος Ρέππα του 2002 ουσιαστικά υπαγορεύθηκε από τα συνδικάτα που είχαν πολεμήσει με νύχια και με δόντια τις «Προτάσεις Γιαννίτση», η συνθηκολόγηση της κυβέρνησης δεν απέτρεψε τη ραγδαία φθορά της, που τελικά οδήγησε στην ήττα στις βουλευτικές εκλογές του 2004. Αφετέρου για τη χώρα: μέχρι το τέλος της δεκαετίας η διόγκωση της συνταξιοδοτικής δαπάνης συνέβαλε καθοριστικά στην εκτόξευση του δημόσιου χρέους, στην οιοειή χρεοκοπία της Ελλάδας και στα Μνημόνια.

Θα μπορούσε ο Κώστας Σημίτης, του οποίου τη μνήμη τιμάμε με αυτό το αφιέρωμα, να έχει επιμείνει στις «Προτάσεις Γιαννίτση», παρά τις αντιδράσεις, για το καλό της χώρας; Με τη στερνή γνώση της κρίσης του 2010, και όσων επακολούθησαν, πιθανώς ναι. Στις συνθήκες του παρόντος χρόνου όπου κινούνται τα δρώοντα άτομα, σαφώς όχι.

Στην επικράτεια, η συγκυρία του 2001 ήταν απόλυτα ευνοϊκή: το ΠΑΣΟΚ όχι απλώς κέρδισε τις βουλευτικές εκλογές του Απριλίου 2000, αλλά –αουνήσιμο για κυβερνών κόμμα– αύξησε τις ψήφους του κατά 200.000 και το ποσοστό του κατά 2,3 μονάδες. Ο τότε πρωθυπουργός και οι συνεργάτες του θεώρησαν ότι η νίκη αυτή δικαίωσε την εκουχρονιστική διακυβέρνηση της πρώτης τετραετίας 1996-2000 και ότι προσέφερε νομιμοποιητική βάση για μια νέα απόπειρα μεταρρύθμισης των συντάξεων, μετά την αναβολή της μπροστά στις αντιδράσεις στην «Έκθεση Σπράου» τον Οκτώβριο 1997. Η προσδοκία τους αυτή διαψεύστηκε: όπως η «Έκθεση Σπράου» απορρίφθηκε μετά βδελυγμίας παρότι εν πολλοίς απλώς τεκμηρίωνε τη μη βιωσιμότητα του συστήματος συντάξεων, έτσι και οι «Προτάσεις Γιαννίτση» πολεμήθηκαν λυσσαλέα, αν και συνιστούσαν μια ήπια και λελογισμένη μεταρρυθμιστική πρόταση, όπως άλλωστε ταίριαζε σε μια προοδευτική ηγετική ομάδα που επιζητούσε τις συναινέσεις.

Πράγματι, η μεταωμένη μεταρρύθμιση στόχευε αφενός στην ενίσχυση της βιωσιμότητας του συστήματος συντάξεων και αφετέρου την αποκατάσταση της ισονομίας και την άρση των ανισοτήτων στο εσωτερικό του, στο πλαίσιο ενός δημόσιου συστήματος. Τα κύρια σημεία των «Προτάσεων Γιαννίτση» ήταν συνοπτικά τα εξής: (α)

Με μέλη του υπουργικού συμβουλίου το 2001. Διακρίνονται οι: Βάσος Παπανδρέου, Πετσάλνικος, Χριστοδουλάκης, Σκανδαλίδης, Παπαντωνίου, Ανωμερίτης.

θεσμοθέτηση του 65ου έτους ως ενιαίου ορίου ηλικίας, (β) αντικατάσταση των μειωμένων ορίων συνταξιοδότησης για τις μπότερες ανηλικών από έναν πλασματικό χρόνο ασφάλισης για κάθε παιδί, (γ) υπολογισμό του ύψους της σύνταξης με ποσοστό αναπλήρωσης το 60% και συντάξιμες αποδοχές τον μέσο όρο των δέκα καλύτερων ετών της τελευταίας 15ετίας, καθώς και (δ) εισαγωγή εισοδηματικών κριτηρίων για τη μελλοντική χορήγηση της κατώτατης σύνταξης. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς της κυβέρνησης, η υιοθέτησή τους θα μείωνε τον αλογιστικό έλλειμμα του συστήματος κατά ένα έκτο (εξοικονόμηση 21 τρια. από τα 120 τρια. δρχ. σε βάθος χρόνου 50ετίας).

Και όμως, η κατάργηση των ευνοϊκών ρυθμίσεων για τις προνομιούχες ομάδες (εργαζόμενοι στις τράπεζες, στις ΔΕΚΟ, ασφαλισμένοι στα ευγενή ταμεία γιατρών-δικηγόρων-μηχανικών-δημοσιογράφων κ.ά.) φάνηκε αρκετή για να παρλύσει την Ελλάδα. Το αντιμεταρρυθμιστικό μέτωπο εκτεινόταν πέρα από τα συνδικάτα (όπου οι ΔΕΚΟ και οι τράπεζες υπερεκπροσωπούσαν, ενώ οι εργαζόμενοι στις ιδιωτικές επιχειρήσεις υποεκπροσωπούσαν) και τα κόμματα της Αριστεράς: συμπεριλάμβανε τις επαγγελματικές οργανώσεις της μεσαίας τάξης και το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας (που θεώρησε ορθό να καταγγείλει την κυβέρνηση Σημίτη για «κοινωνική αναληψία»). Επιπλέον, στην πρωτοπορία του αγώνα κατά της συνταξιοδοτικής μεταρρύθμισης βρισκόταν το ίδιο το κυβερνών κόμμα: με εξαίρεση τον Αλέκο Παπαδόπουλο, κανείς πρωτοκλασάτος υπουργός δεν έδωσε μάχη υπέρ των «Προτάσεων Γιαννίτση». Κάποιοι πρωτοστάτησαν στις αντιδράσεις, οι περισσότεροι τήρησαν αιδήμονα σιωπή.

Υπό αυτό το πρίσμα, οι κινητοποιήσεις που οδήγησαν στη ματαιώση της μεταρρύθμισης του 2001 ήταν η πρόβα τζενεράλε όσων συνέβησαν την επόμενη δεκαετία: της τραγωδίας της Μαργίν, του καλοκαριού των Αγανακτισμένων, της επικράτησης του «αντιμνημονιακού» μετώπου. Θυριάμβευσε μια ανώριμη κοινωνική πλειοψηφία που, έχοντας γαλουχηθεί επί μακρόν από δημαγωγούς όλων των αποχρώσεων (στην πολιτική, στις κοινωνικές οργανώσεις, στα μέσα ενημέρωσης), αρνείται πεισματικά να αναγνωρίσει την πραγματικότητα. Ηττήθηκε ο Κώστας Σημίτης και το όραμά του για προοδευτικό εκουχρονισμό με κοινωνική συνείδηση. Και μαζί του πτήθηκε «μια ορισμένη ιδέα της Ελλάδας» ως σοβαρής χώρας.*

*Ο κ. Μάνος Ματσαγγάνης είναι καθηγητής Δημόσιας Οικονομικής στο Πολυτεχνείο του Μιλάνου και επικεφαλής του Προγράμματος Ελληνικής & Ευρωπαϊκής Οικονομίας του [ENAMEM](http://www.enamem.it).

Η μακρά ήττα του 2001

Ο «τορπιλισμός» του σχεδίου Γιαννίτση ήταν η πρόβα τζενεράλε όσων ακολούθησαν τη δεκαετία της χρεοκοπίας.